Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Olympiakomitean lausunto ulkomaalaislaista

Viite: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta (HE 68/2024 vp)

Suomen Olympiakomitea kiittää eduskunnan hallintovaliokuntaa mahdollisuudesta lausua muutoksista ulkomaalaislakiin. Olympiakomitea on kuullut valmistelussa lajiliittoja sekä urheilijayhdistyksiä ja haluaa lausunnossaan tuoda esiin sidosryhmiensä näkökulmia ehdotettuun palkkarajaan sekä aiempaan ulkomaalaislain päivitykseen, jonka soveltamisessa on äskettäin ilmennyt merkittäviä vaikutuksia urheiluun.

Palkkaraja oleskeluluvan myöntämisen edellytyksenä

Hallituksen esityksen mukaan työntekijän oleskeluluvan edellytykseksi tulisi euromääräinen palkkaraja, jonka taso määriteltäisiin valtioneuvoston asetuksella. Esityksen mukaan tämä raja olisi lain voimaan tullessa 1 600 euroa kuukaudessa. Urheilijoiden osalta käytännössä palkkaraja koskee lähinnä joukkueurheilua. Sekä joukkue- että yksilöurheilussa palkkaraja voi koskea myös muun muassa valmentajia.

Laki urheilijan tapaturma- ja eläketurvasta (276/2009) määrää, että urheiluseura tai muu urheilutoimintaa harjoittava yhteisö, joka harjoittaa urheilutoimintaa Suomessa, on velvollinen järjestämään urheilijalle vakuutuksen tapaturman ja vanhuuden varalta, jos urheilija on alle 65-vuotias ja hänen kanssaan on sovittu, että hän saa pääasiallisesti Suomessa harjoitetusta urheilemisesta veronalaista palkkaa pelikaudessa tai muutoin vuoden pituisen ajanjakson aikana vähintään 13 180 euroa (vuoden 2024 tasossa). Laki siis määrittää ammattiurheilun ansiotasoksi pelikaudessa vähintään 13 180 euroa eli noin 1 099 euroa kuukaudessa riippumatta urheilijan kansalaisuudesta.

Urheilulajeissa, joissa palkkarajalla olisi merkitystä, koetaan, että palkkarajan nosto 1 600 euroon ei ole tarkoituksenmukaista. Toisaalta esimerkiksi jääkiekon SM-liigassa 1 600 euron palkkarajalla ei käytännössä olisi merkitystä, sillä EU/ETA-alueen ulkopuolelta tulevat liigapelaajat ansaitsevat yli tuon rajan. **Palkkarajan nostaminen 1 600 euroon on omiaan aiheuttamaan taloudellisia haasteita urheiluseuroille erityisesti ylintä sarjatasoa alemmissa sarjoissa.** Alemmissa sarjoissa ulkomaalaispelaajien käyttäminen voi olla perusteltua oman pelaajatuotannon tukemiseksi, sillä ulkomaalaispelaajat hankitaan pelipaikoille tai rooliin, johon joukkueella ei ole mahdollista saada vastaavaa pelaajaa kotimaasta. Tätä taustaa vasten palkkarajana voisi olla yllä mainittu 1 099 euroa kuukaudessa.

Urheilijoiden näkökulmasta palkkarajassa on eri ulottuvuuksia. Positiivisena asiana on, että ulkomaalaiselle urheilijalle taataan tietty perustoimeentulo. Toisaalta haasteena on, että palkkarajan asettaminen voi vaikuttaa negatiivisesti urheilijoiden liikkuvuuteen, jos urheiluseurojen talous ei veny palkkarajan mukaisen palkan maksuun. Lisäksi huomioitavaa on, että palkkaraja koskee vain ulkomaalaisia urheilijoita ja asettaa sitten suomalaiset urheilijat eriarvoiseen asemaan ammattilaisina. Tämä on omiaan tuomaan painetta säätää urheiluun minimipalkka, johon taas urheiluseurojen talous ei anna myöten.

Suomen Olympiakomitea
Valimotie 10
00380 Helsinki

Myönteistä on, ettei hallituksen esityksessä esitetä muutoksia työntekijän perheenjäseniin liittyviin oleskeluluvan ehtoihin. Lisäksi on hyvä, että uutta palkkarajasäännöstä sovelletaan vain uusiin oleskelulupahakemuksiin eikä jatkolupahakemuksiin, jottei oleskeluluvan myöntämiseen liittyvät edellytykset eivät muutu kesken työntekijän Suomessa asumisen ajan hallitsemattomasti vuodesta toiseen.

Oleskeluluvan myöntäminen urheilijalle

Syyskuun alussa voimaan tullut ulkomaalaislain muutos (HE 26/2024) ja sitä seurannut lakitulkinta on aiheuttanut suomalaisen urheilun kentälle epäselvän ja kaoottisen tilanteen. Ulkomaalaislain soveltamiskäytäntöä on yllättäen muutettu niin, että urheilijan oleskelulupa tulee olla voimassa ennen Suomeen saapumista, mikä edellyttää urheilijoiden palaamista takaisin kotimaahansa hakemaan oleskelulupaa ja tunnistautumaan.

Soveltamiskäytännön muutoksella on vahingolliset vaikutukset suomalaiseen urheiluun, koska useammassa lajissa rekrytoidaan ulkomaalaispelaajia suomalaisiin urheiluseuroihin. Muutos aiheuttaa urheiluseuroille taloushaasteita ja heikentää suomalaisen urheilun kilpailukykyä muihin maihin verrattuna. Jo käynnissä olevalle kaudelle on haitallista, jos urheilijoiden tulee perheidensä kanssa matkustaa hakemaan lupaa ja tunnistautumaan kotimaahansa esimerkiksi Pohjois-Amerikkaan. Aiemmin lupahakemuksen on voinut jättää vasta Suomessa, mutta nyt tämä voi johtaa hakemuksen hylkäämiseen. Oleskeluluvan odottaminen lähtömaassa 2–3 kuukautta vaikeuttaisi ja käytännössä estäisi pelaajasiirtoja. Tilanne on täysin kohtuuton urheilijoille ja heidän perheilleen sekä kestämätön suomalaiselle urheilulle. Kyseessä on eurooppalaisittain täysin poikkeuksellinen käytäntö ja muutos laintulkinnassa on tullut suurena yllätyksenä urheiluyhteisölle.

Ulkomaalaislain 60 §:n mukaan ensimmäistä oleskelulupaa on haettava ennen Suomeen saapumista siinä maassa, jossa hakija laillisesti oleskelee. Lisäksi ulkomaalaislain 35 §:ssä todetaan, että oleskeluluvan myöntämisen edellytyksenä on, että hakija on tunnistettu ja hänen henkilöllisyytensä on luotettavasti todennettu voimassa olevalla kansallisella matkustusasiakirjalla. Ulkomaalaislaissa ei kuitenkaan sanota, ettei urheilija hakemuksen jättämisen jälkeen voisi tulla Suomeen, tunnistautua ja aloittaa työnteon.

Edelleen voimassa olevan ulkomaalaislain 81 b §:n mukaan ulkomaalaisella on oikeus tehdä ansiotyötä ja harjoittaa elinkeinoa ilman oleskelulupaa (enintään 90 päivän ajan minkä tahansa 180 päivän jakson aikana), jos hän tulee kutsun tai sopimuksen nojalla ammattiurheilijaksi. Aiemmin urheilijat ovat tulleet Suomeen tämän pykälän perusteella kutsun tai sopimuksen perusteella ja hakeneet 90 päivän kuluessa oleskelulupaa. Hakemuksen on voinut tehdä Suomesta käsin ja työn on voinut aloittaa heti sopimuksen jälkeen. Tämän pykälän perusteella olisi erikoista, että jatkossa oleskeluluvan pitäisikin olla voimassa ennen Suomeen tuloa.

Oleskeluluvan hakeminen ei ole helppo prosessi nuorelle urheilijalle lähtömaassaan ja siksi monesti urheiluseurat auttavat urheilijaa suorittamaan tarvittavat asiakirjat ja lupaan liittyvät maksut Suomessa. Tämä käytäntö on osoittautunut hyvin toimivaksi ja on myös urheiluseuran intresseissä olla koko ajan selvillä lupaprosessin vaiheista. Mikäli 90 päivää on tullut täyteen ja hakemusta ei ole jätetty, ulkomaalaisen on pitänyt lopettaa pelaaminen ja poistua maasta. Mikäli 90 päivää on täynnä eikä lupaa ole vielä myönnetty

Suomen Olympiakomitea
Valimotie 10
00380 Helsinki

prosessin olleessa käynnissä, ulkomaalainen on saanut oleskella hakemuksensa käsittelyn ajan, mutta pelaaminen on pitänyt lopettaa.

Muutoksen vaikutus on erityisen dramaattinen kesken kauden tehtäviin pelaajasiirtoihin. Kauden aikana tapahtuu esimerkiksi loukkaantumisia, joiden myötä urheiluseurojen on välttämätöntä tehdä pelaajavaihtoja. Osassa sarjoista ulkomaalaispelaajat hankitaan yleensä viimeisinä pelaajina, kun on selvillä, minkä tasoisia ja mihin rooliin kotimaiset pelaajat on saatu. Etenkin jos ulkomaalaispelaajat hankitaan viimeisinä pelaajina joukkueeseen, on aikataulusyistä mahdotonta saada oleskelulupaa ennen Suomeen tuloa ja kauden alkua.

Lakimuutoksen yhteydessä eli syyskuun vaihteen tienoilla tulleisiin urheilijoiden oleskelulupahakemuksiin Maahanmuuttovirasto on kuitenkin suhtautunut ymmärtäväisesti ja hyödyntämässä käsityksemme mukaan tilapäisesti kohtuullistamispykälää lupien myöntämisessä. Ulkomaalaislain 36 e §:n mukaan oleskelulupa myönnetään, jos oleskeluluvan epääminen olisi kaikki asiaan vaikuttavat seikat ja olosuhteet huomioon ottaen kohtuutonta. Akuutissa tilanteessa tämän hyödyntäminen on hyvin tärkeää, mutta samalla tulkintaan on löydettävä pitkäjänteisesti kestävä ratkaisu.

Olympiakomitea esittää, että urheilijoiden oleskeluluvan hakeminen ja tunnistautuminen tulee jatkossakin tehdä Suomessa (ulkomaalaislain 81 b § mukaisesti) ilman urheilijoiden palaamista takaisin kotimaahansa hakemaan oleskelulupaa. Tämä on paitsi urheilijoiden ja heidän perheidensä, myös suomalaisen urheilun ja suomalaisten urheiluseurojen etu. Lisäksi toivomme Maahanmuuttovirastolta lajiliitoille ja urheiluseuroille selkeää ohjeistusta, miten muutokset vaikuttavat urheilijoiden ja heidän perheidensä tunnistautumiseen, maahantuloon, nyt hakuprosessissa oleviin lupiin, tuleviin lupiin sekä jatkolupiin, jotta urheiluseurat osaavat ohjeistaa urheilijoita oleskelulupaprosesseissa.

Helsingissä 18.9.2024

Taina Susiluoto
toimitusjohtaja
Suomen Olympiakomitea

Suomen Olympiakomitea
Valimotie 10
00380 Helsinki